

Vrijdag 3 april 1863 in Beesd op beroep preekte, was hij voordien nog maar negenmaal voorgegaan met in totaal drie preken.²⁷ Intussen had hij echter wel, geïnspireerd door het overvloedige materiaal dat hij in oktober 1862 bij zijn tweede bezoek aan Emden had gevonden en meegekregen, voorbereidselen getroffen voor een tweede bronneneditie. Naast A Lasco's *Opera* wilde hij een meerdelige bronnenuitgave betreffende alle Nederlandse vluchtelingengemeenten tot 1572 vervaardigen. Op 27 maart 1863 regelde Bram, dat hij op de terugreis van Beesd naar Leiden op Stille Zaterdag te Utrecht definitieve afspraken zou maken met het bestuur van het Utrechtsch Historisch Genootschap over subsidie voor dit project, inclusief de daarbij behorende onderzoeksreizen naar het buitenland. Op Palmzondag, 29 maart, had hij nog steeds goede hoop op Beesd. Eén van de zeven andere kandidaten die met hem uitgenodigd waren om daar te preken, scheen bij het orthodoxe volk bijzonder in de smaak te zijn gevallen, maar O.W.A. graaf van Bylandt, die op de benoeming grote invloed had, moest, aldus Bram, 'bepaald tegen orthodoxie wezen. Slecht staat de kans dus niet'.²⁸

The Heir of Redclyffe

Toen Kuypers zijn kansen berekende, had de gebeurtenis reeds plaatsgevonden die hij tien jaar later in de *Confidentie* als tweede 'herinnering' beschreef: de lezing van *The Heir of Redclyffe* van C.M. Yonge, het 'meesterstuk' dat voor hem een middel werd 'tot breking van mijn zelfgenoegzaam, weerstrevend hart'.²⁹

De lezing in februari 1863 van *The Heir* heeft inderdaad bij Bram iets wakker geroepen. In de avond van de 28e, vijf dagen nadat hij te horen had gekregen dat hij in Beesd mocht preken, kwam de doorbraak. Op 2 maart bekende hij Jo: 'je jongen heeft gehuild als een kind, heeft weer op zijn knietjes gelegen om te bidden – uit berouw. ... Jarenlang heb ik mijzelf bedrogen, en me wijs gemaakt dat ik goed deed, mijn geweten, mijn kinderlijk gemoed in slaap gewiegd, ... de deugd, een begrip, een ideaal – dat was al mijn dweepen, dat paste zoo bij mijn eerezucht, – ... Maar God heb ik niet gekend'. Na afloop was hij 'gelaten en kalm' geweest, 'ook over Beest[!]'. Uit het antwoord van Jo van 4 maart blijkt waarom Bram juist op een beroep van Beesd zo vurig hoopte. Het forse tractement aldaar – rond f 2800 – bood ruimte voor het nemen van een hulpprediker, zodat er meer tijd zou overblijven voor het editiewerk. De ervaring van 28 februari bleef hem bezig houden. Zondag 22 maart deelde hij Jo mee dat hij nu geen kerkdienst meer oversloeg en daar ook zoveel aan had. Maar vooral noemde hij weer het hervinden van een kinderlijk geloof, waarbij hij

27. Vgl. het door mij vervaardigde overzicht 'Preken van A. Kuypers als student, proponent en predikant te Beesd (1862-1867)' in het HDC. Over het aanbod van kandidaten: P.T. van Rooden, *Religieuze regimes. Over godsdienst en maatschappij in Nederland, 1570-1990*, Amsterdam 1996, 52.

28. A. Kuypers aan J.A. Grothe, 27 maart 1863; Notulen Utrechtsch Historisch Genootschap, bijlagen 1863, 43; Archief UHG, 6; Utrechts Archief R 62. A. Kuypers aan Jo Schaay, [29 maart 1863]; AKP B 450.

29. *Confidentie*, 40.